

BARBAROS'UN VASIYETNAMESİ

Dr. Nejat Tarakçı
Deniz Tarihçisi

Giriş

İstanbul'da Beşiktaş'a yolu düşenler vapur iskelesinin hemen yakınında bir türbe görürler. Bu türbe 4 Temmuz 1546'da vefat eden Türk tarihinin en büyük denizcisi Barbaros Hayrettin Paşa'ya aittir. Öldüğüm zaman beni denizin sesini duyacağım bir yere gömünüz!" dediği için Beşiktaş'ta ki bu yere defnedilmiştir. ¹ Bu yıl ölümünün 477 ncü yıl dönümüdür. Üzerinden dört asrı aşkın süre geçmesine rağmen onun başarılarının Türk deniz tarihi ve Akdeniz tarihi üzerindeki etkileri hala sıcaklığını korumaktadır. 1546 yılına ait Türk salnamelerinde bu olay Denizin Padişahı öldü şeklinde yer almaktadır. ² Aynı şekilde, Türk tarihçisi Hacı Halife de ölmez denizcinin Peygamber'e kavuştuğu 953 Hicri yılının, ebcet hesabı ile Deniz Padişahı öldü anlamını ifade ettiğini bildirmektedir. Hayrettin Paşa yaşamında bir hayli sene bilfiil deniz ticareti, 7 sene kadar şanlı bir korsanlık, 16 sene Cezayir'de hükümdarlık ve 13 sene de Osmanlı İmparatorluğunun en parlak devrinde o devre layık şekilde Kaptanı Deryalık yapmıştır.

Mezar Değil Denizciler Türbesi

Arkasında bıraktığı reisleri ve leventleri onu hiç bir zaman unutmadılar. Hayrettin Paşa'nın türbesi Osmanlı Donanmasının her sefere çıkışından önce ziyaret edildiği kutsal bir mekâna dönüştü. Donanmayı Hümayun, her sefere çıkışında, bütün toplarını kurusıkı ateşleyerek Beşiktaş'ta onun türbesi önünden gemi gemi, filo filo geçerek Marmara ve Akdeniz'e açıldı. Daha önce leventler, bölükler halinde gelip türbeyi ziyaret eder ve Fatiha okurlardı.³ Beşiktaş önünden ayrılan Donanma Sarayburnu'na gelince, bu dehşetli merasimi seyreden ve Alay Köşkünde bulunan padişahı da, ikinci defa toplarını ateşleyip selamlardı. Öyle ki, donanmanın bir kısmı Beşiktaş önlerinden geçerken, baştaki filolar Sarayburnu'na erişmiş bulunurdu. Bu surette Beşiktaş ve Sarayburnu'ndan aynı

¹ www.tarihintanıkları.com

² Earl Bradford Akdeniz İş Bankası Yayınları s. 321-322

³ 1571 yılındaki İnebahtı yenilgisi öncesi donanma sefere çıkarken ilk defa Barbaros'un türbesi ziyaret edilmemişti.

anda yükselen binlerce top sesi, Karadeniz'e kadar yayılırdı. Bu tüyleri diken diken eden bir merasimdi ki, tarifi kabil değildir. Merasimin inceliği, Osmanlı kanından gelmeyen bir ölüye, padişah ile aynı derecede saygı gösterilmesidir ki, peygamberler ve Mevlana gibi bir iki evliyayı kiram (evliya soyundan) hariç, Osmanlı Türkiye'sinde hiç kimse ölümünden sonra böyle bir mucize yaratmamıştır.⁴ Osmanlı Devleti'nin kaptan paşaları da, hilatlerini Barbaros'un Beşiktaş'taki türbesinde giyerlerdi, bu törende dua edilir ve fakir fukaraya yemek verilirdi.

Vasiyetnamesi

Bu saygın denizcinin vasiyetnamesi de en az yaşamı kadar ilgi çekicidir. Hayrettin Paşa, bütün malı, mülkü ve parasının eğitime harcanmasını vasiyet etmiştir. Hayrettin Paşa'nın yalnız İstanbul içinde ve muhtelif yerlerde 15 adet irili ufaklı akarı vardı ki; bunların hepsini yalnız Beşiktaş meydanındaki 12 yatılı öğrencisi bulunacak medresesine gelir temin etmek üzere vakfetmiştir. Bu arada, Hayrettin Paşa'nın kendi baba ocağı olan Midilli Kalesi içinde yaptırdığı medreseyi, hamamı ve çeşmeyi de unutmamak gerekir. Midilli Adası'na yapılacak ziyarette Türk izlerinin en çok bulunduğu yer olan heybetli Midilli Kalesinin mutlaka gezilmesi gereklidir. Hayrettin Paşa'nın Cezayir'de de bir hayli akarı olduğu, onları da yine Cezayir'de yaptırmış olduğu cami ve çeşmelere gelir temin etmek üzere vakfettiği bilinmektedir. Hızır Reis'in Cezayir'de yaptırdığı caminin 1520 tarihli kitabesinde: Allah yolunda cihat edenlerin sultanı Hz. Hayreddin ki Türk soyundan ünlü emir Yakup'un oğludur yazmaktadır.⁵ Ayrıca, Hayrettin Paşa'nın 1543-1544 tarihindeki Fransa seferinde, Fransızların masrafları yeterince karşılayamaması nedeniyle kendi gelirlerinden de harcama yaptığı söylenmektedir. Hayrettin Paşa'nın İstanbul'daki akarları şunlardır.

1. Zeyrek yokuşunun üstünde erkek ve kadın için olmak üzere yeni iki çinili hamam
2. Zeyrek yokuşunun altında yan yana bir fırın ile bir değirmen
3. Unkapanı'nda Müderrisoğlu Mahallesinde birbirine bitişik üç ev
4. Balat kapısında Parmak Kapı isimli yerde birbirine bitişik üç ev

⁴ İsmail Hakkı Büyükçarşılı, Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilatı, TTK 1988 s.439-440

⁵ Orhan Koloğlu, Türk Korsanları, Tarihçi Kitapevi 2012 s. 43

5. Karag mruk'te meyve ağağları dolu bir bahęe içinde iki katlı büyük bir konak
6. Ayvan Saray kapısında Kıpti odaları denen on iki oda ve bir sofalı bina
7. Balık Pazarı'nda Halil Paşa Mahallesi'nde Yahudi Hane de denilen iki katlı bir han
8. MahmutpaŐa'da Boyacılar Sokağı'nda bahęe içinde büyük bir konak
9. Kadıręa'da Altı Ocak Sokağı'nda birbirine bitişik altı d kk n
10. Balat'ta Kesme Kaya mevkiinde Yahudi Hane de denilen birbirine bitişik iki han
11. Galata'da Kürkçü Kapısı'nda kale duvarı yanında birbirine bitişik sekiz d kk n
12. Galata'da Yanıkkapı'da bir ev
13. Galata'da Yanıkkapı'da kilise bahęesi yanında bir ev
14. Beşiktaş'ta büyük bir konak
15. Beşiktaş'ta deniz kenarında kendi oturduęu büyük konak ve 25 bin kuruŐ nakit para

Yukarıda sayılanlardan başka, medresede yatılı bulunacak olan 12  ğrenci ile diğer g nd zli öğrencilerin faydalanmaları için 20 cilt kitap da vakfetmiştir. Hayrettin Paşa; akarlardan alınacak kira bedelleri ve nakit paranın aŐaęıdaki gibi harcanmasını vasiyet etmiştir.

- Medresenin dar- l hadis odasında haftada iki gün Tefsir-i Őerif dersi verilmesini ve bu maksatla öğretmene gündelik 50 akçe ödenmesini
- 12 Öğrencinin yatılı kalması ve her bir öğrenciye günde beş akçe verilmesini
- Miras bıraktığı 20 cilt kitaba bakmak üzere kütüphane memuru tayin edilmesini ve gündelik bir akçe verilmesini
- Medresedeki Őadırvana su çekmek için bir kiŐinin tayin edilmesini bu kiŐiye günde iki akçe verilmesini
- Medresedeki tuvaleti temizlemek ve her gece önünde kandil yakmak için bir kapıcı tayin edilmesini ve günde iki akçe ile ayda iki okka zeytinyağı verilmesini
- Vakfettiği akarlarını yazmak üzere bir k tip tayin edilmesini ve günde iki akçe verilmesini
- Kiraları toplamak üzere tahsildar tayin edilmesini ve günde altı akçe verilmesini

- Vakıflar için mutemet tayin edilmesini ve günde üç akçe verilmesini
- Vakıflar için nazır tayin edilmesini ve günde beş akçe verilmesini
- Beşiktaş'taki Tekerlek Mustafa Efendi camiinin imam ve müezzine günde ikişer akçe verilmesini
- Medrese civarında yaptırmış olduğu aşhanede, ölümünden sonra her Cuma ve Pazartesi geceleri öğrencilere pilav ve zerde dağıtılmasını ve aşçılara dörder akçe verilmesini
- Ölümünden sonra her gece baş ve ayakuçlarında birer kandil yakılması için bir türbedar tayin olunmasını ve günde iki akçe ve her ay iki okka zeytinyağı verilmesini
- Vakfa müteveli olacak kimseye günde yirmi akçe verilmesini
- İstanbul'un zenginlerinden ve dini bütün bir kimsenin vakfa denetçi seçilmesini ve kendisine her yıl altı yüz akçe verilmesini

Bundan başka gerek medrese ve müştemilatı ve gerekse sair akarları eskidikçe, elde mevcut akar kiralalarının fazlası ile bunların onarılmasını. Ve yine artacak olan paranın yarısı ile yeniden akarlar yaptırılmasını, diğer yarısının tekrar yarısı ile görevlerinde başarı gösterenlerin gündeliklerine zam yapılmasını ve geri kalanla da medresede okuyan öğrencilere diğer günlerde de yemek verilmesini vasiyet etmiştir. Türbesi yerinde duruyor ama vasiyetinin yapılabilecek kısımları neden yapılmıyor?

Türbe Vasiyeti

Bugün Beşiktaş vapur iskelesi yanındaki türbesi etraftaki yüksek binalardan ve karmaşadan yeterince fark edilememektedir. Barbaros'un defnedildiği türbeyi ölümünden önce yaptırdığı vasiyetinden anlaşılmaktadır. Türbe vasiyetnamede şöyle yer almaktadır. **Ve yine kasaba-i Beşiktaş'ta Deve Meydanı tabir olunan meydana kendü cesedim defnolunması için müceddeden bina eylediğim türbe-i şerifime bu dar fenadan serayi bekaya rihlet eylediğimde, cesedimi defnedip bir salih kimesne türbedar nasp ve tayin olunup kabrimin üzerinde beher leyl ikişer kandil füzuzan oluna ve türbenin cevanip erbaasına ve evlatların defin oluna.**

Bugün aynı meydanda türbesinin yakınında Hayrettin Paşa'nın çok güzel bir anıtı bulunmaktadır. Bu anıt, Barbaros Hayreddin Paşa'nın anısına 1943'te ünlü heykeltçiler Ali Hadi Bara ile Zühtü Müridoğlu tarafından yapılmıştır. Heykelin arkasında Yahya Kemal Beyatlı'nın şu dizeleri yazılıdır:

Deniz ufkunda bu top sesleri nerden geliyor?
Barbaros, belki donanmayla seferden geliyor!
Adalar'dan mı? Tunus'tan mı, Cezayir'den mi?
Hür ufuklarda donanmış iki yüz pare gemi
Yeni doğmuş aya baktıkları yerden geliyor;
O mübarek gemiler hangi seherden geliyor?